

Meddelande från Linköpings Naturvårdsförening I.

Den av föreningen vårdade ekängen vid Bjärka-Säby.

Kretsens första sammanträde den 7/12 1967 inleddes med en diskussion om lämpliga arbetsformer för den framtida verksamheten. Ett av de framförda förslagen gick ut på, att föreningen borde åta sig att hävda något igenväxande område med den vegetationstyp, som brukar kallas för ekäng, söder om staden. Detta skulle skapa en naturlig samlingspunkt för medlemmarna och ge den enskilde tillfälle att själv få bedriva aktiv naturvård. Föreningen skulle också göra en insats genom att bevara en spillra av det gamla odlingslandskapet genom röjning och slätter.

Styrelsen tog fasta på förslaget. Kontakt togs med ägaren till Bjärka-Säby, agronom Oscar Ekman. Denne ställde sig positiv till tanken och anvisade föreningen några tänkbara ekängsavsnitt. Efter rekognosering under våren beslöt styrelsen att välja en igenväxande ekbacke söder om slottet ungefär 100 meter söder om den punkt, där järnvägen korsar landsvägen mot Bestorp och Brokind. Vid valet togs hänsyn till, att läget invid landsvägen med goda parkeringsmöjligheter var fördelaktigt, att området var väl avgränsat och tillräckligt stort för att kunna ge en uppfattning om utseendet hos en hävdad ekäng, men dock inte större än att föreningens krafter borde räcka till. Området hade tidigare slagits fram till ungefär andra världskriget men var nu tätt igenvuxet av sly.

Söndagen den 9/2 1969 samlades ett trettiotal medlemmar i ekbacken och påbörjade en första rensning av döda grenar och ris med egna och från Domänverket lånade verktyg. För att göra området bättre bekant bland medlemmarna förlades samma år föreningens valborgsmässofirande dit. En naturstig lades i omgivningarna, och på en bergknalle tändes ett traditionsenligt bål, kring vilket kaffe dracks, korv grillades och vårsånger avsjöngs med växlande framgång. Den stora tillströmningen av medlemmar kunde tas som ett tecken på, att många kände det riktigare att möta våren bland vitsippsblom, murklor i vägkanten, morkullsträck och aftonrodnad över Rängen än bland höghus och avgaser. Valborgsmässofirandet i ekängen vid Bjärka-Säby har sedan upprepats varje år och bibehållit sin ställning som föreningens mest populära arrangemang.

Röjningsarbetet fortsatte. Det visade sig snart, att arbetet var långt mera omfattande än någon tänkt vid starten. Allt efter som detta framskred, framstog behovet av en skötselplan och en fastare organisation av verksamheten. På årsmötet 1971 beslöts, att en lövängskommitté skulle

tillsättas för arbetets planläggning och ledning. Som ledamöter av denna valdes Gösta Törnkvist, Anders Fransson och Sverker Kärrsgård, vilka sedan dess på det mest förtjänstfulla sätt skött denna uppgift. I samband med vägomläggningar blev det vårdade ekängsområdet något naggat i kanten men blev i gengäld väl avgränsat av kringliggande vägar. En del verktyg för det fortsatta arbetet inköptes av föreningen. Hjälp erhöles från SFU, som genom åren visat en stor effektivitet i röjningsarbetet. För att öka intresset kombinerades arbetet en försommarskväll med en botanisk exkursion i omgivningarna under ledning av Tyra Karlson. En målsättning har sedermera varit, att botaniskt och ornitologiskt kunniga personer skall vara närvarande vid arbetstillfällena för att kunna ge vetgiriga information. För att främja fågellivet uppsattes holkar.

Våren 1972 hade arbetet nått så långt, att en viss övergång från röjning till vård började bli aktuell. Detta symboliserades av den första fagningen den 7/5. Fagningen, ett låneord från den gotländska ängesvården, var förr ett viktigt moment i slättermarkens skötsel. I vitsippstid räfsades ängset, gräs, löv, mossa och skräp samlades ihop och brändes, varefter askan spreds ut. Detta är ett drygt och tungt arbete, vilket åtskilliga medlemmar torde kunna vittna om. Hittills har vi fått inskränka oss till att faga en del av de röjda områdena varje år. Det närmaste målet är att få hela ängen räfsad en gång, så att de stora mängderna av kvistar och pinnar kan tas bort.

Den 30/7 samma år kom så den första slåttern. I det gamla bondesamhället var detta en sommarens höjdpunkt, ett tillfälle för gille och många-handa festligheter. Även SNF-kretsen har försökt att skapa någon form av festlig ram kring ängsslåttern, som vi hoppas för åtskilliga blivit en trevlig avslutning på semestern.

I samband med de första röjningarna markerade och inventerade Lars-Åke Gustavsson några fasta provrutor inom området för att framtida förändringar i vegetationens sammansättning skulle kunna observeras. Det bedömdes också önskvärt att få en ordentlig inventering av kärlväxtfloran inom det hävdade området. En sådan genomfördes 1973 av Tyra Karlson, Margareta Arwidsson, Alva Larsson och Gun Fehrlund. Resultatet redovisas här. Det är i hög grad önskvärt, att även andra organismgrupper inventeras i en snar framtid, varför intresserade medlemmar efterlyses för sådana uppgifter.

Det kommande arbetet i ekängen får närmast inriktas på att få röjningsdelen slutgiltigt avslutad. Hur mycket av träd och buskage, som skall lämnas kvar, kan diskuteras. Hittills har kanske väl mycket sparats. En utglesning av sådan omfattning, som t.ex. skett i Stocklycke äng på Omberg blir dock knappast aktuell. Det är också önskvärt, att fagning och slätter

kan genomföras varje år över succesivt större ytor.

En summering ger vid handen, att organiserat arbete i ekängen förekommit vid 32 tillfällen under de gångna åren. Ett varmt tack riktas till markägaren, som ställt området till vårt förfogande, till lövängskommittén, som alltid villigt ställt upp som arbetsledare samt till de många medlemmar, som lagt ner omkring tusentalet arbetstimmar för att bevara en liten rest av en längeseda försvunnen kulturform till eftervärlden.

NOT
2006-06-20
ref. Gösta Tom Krist
ka vara skriven av Karl Gösta Bringer

Inventering av kärnväxtfloran i föreningens löväng i Bjärka-Säby 1973.

Utförd av

Tyra Karlson, Margareta Arwidsson, Alva Larsson, Gun Mohrlund.

Träd och buskar:

Al	<i>Alnus glutinosa</i>
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>
Asp	<i>Populus tremula</i>
Björk, glas-	<i>Betula pubescens</i>
" , vårt-	" <i>verrucosa</i>
Ek	<i>Quercus robur</i>
En	<i>Juniperus communis</i>
Fågelbär	<i>Prunus avium</i>
Gran, silver-	<i>Abies alba</i>
Hagtorn, korall	<i>Crataegus calycina</i>
" , spets-	" <i>curvisepala</i>
Hallon	<i>Rubus idaeus</i>
Hassel	<i>Corylus avellana</i>
Hägg	<i>Prunus padus</i>
Krusbär	<i>Ribes uva crispa</i>
Lind	<i>Tilia cordata</i>
Lärkträd	<i>Larix decidua</i>
Lönn	<i>Acer platanoides</i>
Måbär	<i>Ribes alpinum</i>
Nyponros	<i>Rosa canina</i>
hartsros	" <i>villosa</i>
kanelros	" <i>majalis</i>
Olvon	<i>Viburnum opulus</i>
Rönn	<i>Sorbus aucuparia</i>
Skogstry	<i>Lonicera xylosteum</i>
Sälg	<i>Salix caprea</i>
Vildapel	<i>Pyrus malus</i>

Örter och ris:

Backtrav	<i>Arabis thaliana</i>
Baldersbrå	<i>Matricaria inodora</i>
Bergmynta	<i>Satureja vulgaris</i>
Blodrot	<i>Potentilla erecta</i>
Blåbär	<i>Vaccinium myrtillus</i>
Blåkllocka, liten	<i>Campanula rotundifolia</i>

Blåklocka, stor	<i>Campanula persicifolia</i>
Blåsippa	<i>Anemone hepatica</i>
Brännässla	<i>Urtica dioica</i>
Daggkäpa	<i>Alchemilla vulgaris</i>
Daldocka	<i>Trollius europaeus</i>
Dunört, amerikansk	<i>Epilobium adenocaulon</i>
" , berg	" <i>montanum</i>
Dån, pip-	<i>Galeopsis tetrahit</i>
" , topp-	" <i>bifida</i>
Ekorrbär	<i>Majanthemum bifolium</i>
Fetknopp, gul	<i>Sedum acre</i>
Fibbla, höst-	<i>Leontodon autumnalis</i>
" , korn-	<i>Scorzonera humilis</i>
" , kärr-	<i>Crepis paludosa</i>
" , flock-	<i>Hieracium umbellatum</i>
" , hag-	" <i>murorum</i>
" , rev-	" <i>auricula</i>
" , skogs-	" <i>silvaticum</i>
Flenört	<i>Scrophularia nodosa</i>
Förgätmigej, åker-	<i>Myosotis arvensis</i>
Groblad	<i>Plantago major</i>
Gråbo	<i>Artemisia vulgaris</i>
Grässtjärnblomma	<i>Stellaria graminea</i>
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>
Gullviva	<i>Primula veris</i>
Gulvial	<i>Lathyrus pratensis</i>
Gökblomster	<i>Lychnis flos cuculi</i>
Gökärt	<i>Lathyrus montanus</i>
Harkål	<i>Lapsana communis</i>
Harsyra	<i>Oxalis acetosella</i>
Humleblomster	<i>Geum rivale</i>
Humlelucern	<i>Medicago lupulina</i>
Hundkäv	<i>Anthriscus silvestris</i>
Hästhov	<i>Tussilago farfara</i>
Hönsarv	<i>Cerastium vulgatum</i>
Johannesört, fyrkantig	<i>Hypericum maculatum</i>
" , äkta	" <i>perforatum</i>
Jordreva	<i>Glechoma hederacea</i>
Kamomill	<i>Matricaria chamomilla</i>
" , gat-	" <i>discoidea</i>
Klöver, alsike-	<i>Trifolium hybridum</i>

Klöver, har-	<i>Trifolium arvense</i>
" , röd-	" <i>pratense</i>
" , skogs-	" <i>medium</i>
" , vit-	" <i>repens</i>
Korsört, klibb-	<i>Senecio viscosus</i>
" , vanlig	" <i>vulgaris</i>
Krollilja	<i>Lilium martagon</i>
Krypnarv	<i>Sagina procumbens</i>
Kungsljus	<i>Verbascum thapsus</i>
Käringtand	<i>Lotus corniculatus</i>
Kärleksört	<i>Sedum telephium</i>
Liljekonvalj	<i>Convallaria majalis</i>
Lomme	<i>Capsella bursa pastoris</i>
Lungört	<i>Pulmonaria officinalis</i>
Maskros	<i>Taraxacum vulgare</i>
Midssommarblomster	<i>Geranium silvaticum</i>
Mjölkört	<i>Epilobium angustifolium</i>
Molke, kål-	<i>Sonchus oleraceus</i>
" , svin	" <i>asper</i>
" , åker	" <i>arvensis</i>
Måra, stor-	<i>Galium mollugo</i>
" , sump-	" <i>uliginosum</i>
" , vit-	" <i>boreale</i>
Nattviol, grönvit	<i>Platanthera chlorantha</i>
Nejlikrot	<i>Geum urbanum</i>
Nässelklocka	<i>Campanula trachelium</i>
Ornbär	<i>Paris quadrifolia</i>
Penninggräs	<i>Thlaspi arvense</i>
Pilört, vanlig	<i>Polygonum lapathifolium</i>
Prästkrage	<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>
Revfingerört	<i>Potentilla reptans</i>
Rödplister	<i>Lamium purpureum</i>
Rölleka	<i>Achillea millefolium</i>
Sandnarv	<i>Arenaria serpyllifolia</i>
Skelört	<i>Chelidonium majus</i>
Skogsnarv	<i>Arenaria trinervia</i>
Skogsnoppa	<i>Gnaphalium silvaticum</i>
Skogssallat	<i>Lactuca muralis</i>
Smultron	<i>Fragaria vesca</i>
" , park-	" <i>moschata</i>
Smörblomma, vanlig	<i>Ranunculus acris</i>

Smörblomma, maj-	<i>Ranunculus auricomus</i>
" , rev-	" <i>repens</i>
Stenbär, jungfrubär	<i>Rubus saxatilis</i>
Stinknäva	<i>Geranium robertianum</i>
Strätta	<i>Angelica silvestris</i>
Svalört	<i>Ranunculus ficaria</i>
Svinnmålla	<i>Chenopodium album</i>
Syra, bergs-	<i>Rumex acetosella</i>
" , ängs-	" <i>acetosa</i>
Tistel, kärr-	<i>Cirsium palustre</i>
" , åker	" <i>arvense</i>
Tomtskräppa	<i>Rumex obtusifolius</i>
Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>
Trolldruva	<i>Actaea spicata</i>
Tvåblad	<i>Listera ovata</i>
Veronika, fält-	<i>Veronica arvensis</i>
" , te-	" <i>chamaedrys</i>
" , trädgårds-	" <i>persica</i>
Vicker, häck-	<i>Vicia sepium</i>
" , kråk-	" <i>cracca</i>
Videört	<i>Lysimachia vulgaris</i>
Vildmorot	<i>Daucus carota</i>
Vildpersilja	<i>Æthusa cynapium</i>
Viol, skogs-	<i>Viola riviniana</i>
" , styvmors-	" <i>tricolor</i>
" , under-	" <i>mirabilis</i>
" , åker-	" <i>arvensis</i>
" , ängs-	" <i>canina</i>
Vippärt	<i>Lathyrus niger</i>
Vitpyrola	<i>Pyrola rotundifolia</i>
Vitsippa	<i>Anemone nemorosa</i>
Vårlök	<i>Gagea lutea</i>
Våtarv	<i>Stellaria media</i>
Vädd, åker-	<i>Knautia arvensis</i>
" , ängs-	<i>Succisa pratensis</i>
Älggräs	<i>Filipendula ulmaria</i>
Ängshaverrot	<i>Tragopogon pratensis</i>
Ängsskallra	<i>Rhinanthus minor</i>
Ängsskära	<i>Serratula tinctoria</i>
Ärenpris	<i>Veronica officinalis</i>

Gräs, halvgräs och tågväxter:

Bergslok	<i>Melica nutans</i>
Darrgräs	<i>Briza media</i>
Fryle, knipp-	<i>Luzula campestris</i>
" , vår-	" <i>pilosa</i>
" , ängs-	" <i>multiflora</i>
Gröe, lund-	<i>Poa nemoralis</i>
" , ängs-	" <i>pratensis</i>
Havre, knyl-	<i>Avena elatior</i>
" , ängs-	" <i>pratensis</i>
Hundäxing	<i>Dactylis glomerata</i>
Hässlebrodd	<i>Milium effusum</i>
Kvickrot	<i>Agropyron repens</i>
Lundelm	" <i>caninum</i>
Rörflen	<i>Phalaris arundinacea</i>
Starr, blek-	<i>Carex pallescens</i>
" , har-	" <i>leporina</i>
" , lund-	" <i>montana</i>
" , visp-	" <i>digitata</i>
Svingel, får-	<i>Festuca ovina</i>
" , röd-	" <i>rubra</i>
Timotej	<i>Phleum pratense</i>
Tåg, knapp-	<i>Juncus conglomeratus</i>
" , ryl-	" <i>articulatus</i>
" , väg-	" <i>bufonius</i>
Tåtel, krus-	<i>Deschampsia flexuosa</i>
" , tuv-	" <i>caespitosa</i>
Ven, kryp-	<i>Agrostis stolonifera</i>
" , röd-	" <i>tenuis</i>
" , stor-	" <i>gigantea</i>
Vårbrodd	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Ängskavle	<i>Alopecurus pratensis</i>

Kärlkryptogamer:

Bräken, maj-	<i>Athyrium filix femina</i>
" , skogs-	<i>Dryopteris spinulosa</i>
" , örn-	<i>Pteridium aquilinum</i>
Fräken, åker-	<i>Equisetum arvense</i>
" , ängs-	" <i>pratense</i>
Stensöta	<i>Polypodium vulgare</i>
Träjon	<i>Dryopteris filix mas</i>

Det undersökta området utgörs av lövängen med angränsande diken och vägbanor.

Botanisk litteratur

Roger Olsson	Amatörbotanik
Krok-Almquist	Svensk flora
Johannes Lid	Norsk och svensk flora
Björn Ursing	Svenska växter: Fanerogamer
" "	" " : Kryptogamer
" "	Fältflora
Elvers	Vår flora i färg
Nitzelius-Vedel	Skogens träd och buskar i färg
Francis Rose	Gräs
Bertil Haglund m.fl.	Den levande skogen
L.T:s förlag	Botanik i bild

För vidare studier:

Hugo Sjörs	Nordisk växtgeografi
Nils Fries	Introduktion till växtfysiologien
M.G. Stålfelt	Växtekologi